

Preek over Spreuken 30:1-6

Liturgie morgendienst:

Votum en groet

Zingen: Opw. 518 (= Nieuwe Liedboek 139b)

De Tien Woorden

Zingen: Ps. 119:33,34

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 30:1-14

Zingen: Ps. 12:1,2,3,4,5

Tekst: Spreuken 30:1-6

Preek

Zingen: Lb. 30:1,5,6,7

Gebed

Collecte

Zingen: Gez. 118:1,2,3

Zegen

Liturgie middagdienst:

Votum en groet

Zingen: Opw. 518 (= Nieuwe Liedboek 139b)

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 30:1-14

Zingen: Ps. 12:1,2,3,4,5

Tekst: Spreuken 30:1-6

Preek

Zingen: Lb. 30:1,5,6,7

Geloofsbelijdenis: Gez. 179b

Gebed

Collecte

Zingen: Gez. 118:1,2,3

Zegen

Gehouden te: Baflo, 31-08-14 (9.30 u.)
                          Uithuizermeeden, 31-08-14 (14.30 u.)

Preek

Thema: De domste wijze en het woord van de Heilige.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Klouk

In spelshows en quizzen op tv gaat het altijd om de beste, de sterkste, de slimste. Daar is men naar op zoek. Eigenlijk in elke competitie is dat zo. Het staat vaak al in de titel en de aankondiging van het programma of de wedstrijd.

Een paar voorbeelden.

RTV Noord heeft aan het slot van zijn doordeweekse uitzending de kleine quiz 'KLOUK'. Aangekondigd als: 'KLOUK, de zuiktocht naar de kloukste Grunneger. Wel wet t maaist van Stad en Ommelaand?'

De kloukste Grunneger, dat is net zoiets als 'De slimste mens'. De NCRV had de afgelopen week de finale-week van het spelprogramma met die titel. 'Wie, o wie is de slimste mens?'

En zelfs bij het programma 'De zwakste schakel' een paar jaar geleden ging het uiteindelijk om de persoon die het langst bleef en de meeste vragen kon beantwoorden. Wie de beste was dus.

Nooit zoekt men naar de slechtste of de domste persoon.

Het liefst veroveren we een plaatsje in het Guinness Book of Records, een verzameling van 's werelds beste, langste, kortste, hoogste, grootste, dikste, dunste mensen, dingen en gebeurtenissen.

Ik weet niet of daar ook de domste mens in staat. En dan gaat het niet om iemand, die bij Klouk er al bij de eerste vraag uit vliegt. 'Bedankt veur t metdoun.' Maar echt de domste mens van de wereld.

Nou, ik weet wel een kandidaat voor die titel.....

Ik nomineer Agur, de zoon van Jake. Want hij vindt en noemt zichzelf 'de domste mens' van allemaal. Hij zegt:

*"Ik ben dommer dan ieder ander,
elk menselijk inzicht ontbreekt mij." (vs. 2)*

Maar het wonderlijke is, dat deze domste mens, wel iets te zeggen heeft tegen de mensen, tegen het volk van God. Tegen ons. Zelfs woorden van wijsheid, die door de Heilige Geest in de Heilige Boeken zijn opgenomen. Zo dom vindt de HEER Agur dus niet.

Daarom noemen we hem vandaag niet 'de domste mens', maar 'de domste wijze'.

Dat klinkt tegenstrijdig. En dat is het ook. Dat zit namelijk in onze tekst.

Ik zet als thema boven de preek:

De domste wijze en het woord van de Heilige.

2. Moe en dom

Spreuken 30 begint nogal lastig voor bijbelvertalers en bijbelverklaarders. Wij komen hier een paar knopen tegen die moeilijk te ontwarren zijn. En vragen waar we geen bevredigend antwoord op krijgen.

Bijvoorbeeld: Wie is die Agur de zoon van Jake? En hoe vertaal je en verklaar je vers 1 van Spreuken 30? Als u thuis een Statenvertaling hebt, zult u zien dat daar iets totaal anders staat dan in de vertaling NBG1951 en de Nieuwe Bijbel Vertaling. Hoor maar.

"De woorden van Agur, den zoon van Jake; een last. De man spreekt tot Ithiël, tot Ithiël en Uchal."

Een paar namen, waarvan de een ook nog herhaald wordt. En wie zouden dat dan weer zijn?

In een voetnoot in verschillende edities van de NBV komt dit terug. Het is heel wat anders dan:

*"... dit zijn de uitspraken die hij heeft gedaan.
Ik ben zo moe, mijn God, zo moe, ik kan niet meer."*

Het heeft in beide gevallen te maken met de oorspronkelijke taal, het Hebreeuws. Woorden en uitdrukkingen waarvan vertalers en verklaarders de betekenis niet precies weten.

Wie is Agur de zoon van Jake? Het is een verder totaal onbekende figuur. Het is niet onmogelijk dat hij ook uit Massa komt. Net als Lemuël, de koning van Massa, en zijn moeder. Zie Spreuken 31:1.

En Massa is – zo las ik – een Noord-Arabische stam in de tijd van de Bijbel, waar de wijsheid beoefend werd en grote vlucht had genomen. Dat blijkt uit de spreuken, die de Heilige Geest een plaats in de Heilige Boeken heeft gegeven.

Kennelijk hadden niet alleen Israëlieten als Salomo patent op de wijsheid. Ook buiten Israëls grenzen wordt zij gevonden en gewaardeerd.

We weten niet wie Agur was. Wel, dat hij een gelovig mens was en God de HEER kende. Ook een mens met de nodige zelfkennis.

Agur is niet een iemand die hoog opgeeft van zichzelf en zichzelf op het hoogste podium plaatst. 'Kijk mij eens wijs zijn of intelligent. Ik weet alles al. Ik ben de beste, de slimste mens.' Narcistische trekken zien we niet bij hem. Wat hij zegt getuigt ook niet van valse bescheidenheid, wat een camouflagepak van de hoogmoed kan zijn. Nee, niets van dat alles.

Agur is moe. "Moe, moe, moe," zegt hij tegen God. (Ik sluit me maar aan bij de NBV.) Ik ben compleet aan het eind van mijn Latijn. Oververmoeid, burn-out, lijkt het wel. Of depressiviteit.

Waarvan ben je zo moe geworden, Agur?

Van al het nadenken over het leven en de wereld. Van het nadenken over de zin van alles. Van alle problemen, die je in de wereld en je eigen leven tegenkomt. Hij komt er gewoon niet uit en blijft met grote vragen zitten.

Het lijkt wel wat op de ervaringen van de Prediker. Die zegt:

*"Alles is vermoeiend,
zozeer dat er geen woorden voor te vinden zijn.
De ogen van een mens kijken, en vinden geen rust,
zijn oren horen, en ze blijven horen."* (Pred. 1:8)

Agur komt er eerlijk vooruit dat hij moe is. Hij erkent het tegenover God en tegenover de leerlingen in de school van de wijsheid. Hij zegt eerlijk: "Ik weet het ook niet meer. Ik begrijp er helemaal niets van. Mijn kennis is te klein bevonden; ik kan dit alles niet doorgronden. En ik wil het ook niet meer."

*"Ik ben dommer dan ieder ander,
elk menselijk inzicht ontbreekt mij."*

Agur pakt met zijn verstand en gevoel de zin en de samenhang van de dingen niet. Het gaat hem compleet boven de pet. En hij geeft dat ruiterlijk toe. Hij doet zich niet groter voor dan hij is.

Is dat juist niet heel wijs? Het getuigt in elk geval van een grote mate van zelfkennis.

Heel anders dan mensen, die denken dat ze overal een antwoord op hebben. Mensen die dus ook snel hun oordeel klaar hebben over wat er gebeurt in de wereld of over wat hun naasten doen of laten, of wat hun broeders en zusters aan problemen hebben. Bijvoorbeeld huwelijksproblemen of echtscheiding. Of homoseksualiteit. Of het verschrikkelijke lijden dat vele mensen moeten ondergaan.

Agur zegt: 'Het ontgaat mij geheel. Ik loop er tegenaan; ik denk er over na. Ik probeer de zin ervan te verstaan. Maar het lukt mij niet. Het is te groot voor mij, te ingewikkeld.'

En het wordt nog erger als ik probeer te bedenken, dat God, de Heilige overal bij betrokken is. Hoe zijn beleid is en hoe zijn voorzienigheid werkt in de wereldkwesies en in het grote verdriet in onze kleine levens, ik weet het niet. Ik heb er geen inzicht in.

*"Ik heb geen wijsheid opgedaan,
van de Heilige weet ik niets."* (vs. 3)

Dat is een merkwaardige uitspraak. Kent Agur God niet? Weet hij echt niets over de HEER? Is God voor hem de 'onbekende god', voor wie de Grieken in Athene later een altaar gebouwd hebben, zoals Paulus constateerde bij zijn omzwervingen door de stad? (Hand. 17)

Nee, Agur kent God wel. Hij roept hem zelfs aan. Kijk ook maar naar de verschillende spreuken van hem, vers 6, vers 9.

Maar in zijn moeheid en domheid ervaart Agur de Heilige niet. Wat de Heilige doet, hoe hij in alle dingen zijn hand heeft is hem een compleet raadsel. En hij wil ook geen moeite meer doen om daar achter te komen. En dan te zeggen: "O, het zit zo." Of: "God bedoelt er dit mee. Of dat." Om dat voor te houden aan zichzelf of aan iemand die in grote problemen zit en ziek is van vermoeidheid en stress.

De popgroep Bløf heeft een song – 'Liefs uit Londen' - die begint met:

*"Van de wereld weet ik niets
Niets dan wat ik hoor en zie
Niets dan wat ik lees
Ik ken geen andere landen
Zelfs al ben ik er geweest. "*

En ook deze strofe:

*"Van de wereld weet ik niets
Niets dan wat ik hoor en zie,
niets dan wat ik voel
Ik leef van dag tot dag,
zonder vrees en zonder doel."*

Dat lijkt wel een beetje op de woorden van Agur. Maar die gaan nog dieper. Van de Heilige weet ik niets. Ik kan hem ook niet begrijpen, omdat Hij de Heilige is, God, de Schepper van hemel en aarde. God, die alle dingen door zijn voorzienigheid in stand houdt en alles regeert conform zijn plan.

En ik snap er niets van. Daar ben ik veel te klein en te dom voor. Ik ben immers slechts een mens en Hij is de Heilige God. Wat een oneindig verschil. Hoe zou ik de Heilige dan kunnen narekenen of ter verantwoording roepen?

Niet doen! Niet aan beginnen! Want dat is pas echt dom.

Paulus zegt later tegen de christenen in Korinte:

"... het dwaze van God is wijzer dan mensen, en het zwakke van God is sterker dan mensen." (1 Kor. 1:25)

En dan heeft Paulus het over de volstrekte dwaasheid van het kruis van Christus.

Daar begrijpt je toch helemaal niets van als mens? Daar ben ik veel te dom voor.

"Van de Heilige weet ik niets." Dat erken ik en dat laat ik ook maar zo.

3. Vier vragen

Agur illustreert zijn menselijke onverstand en kleinheid tegenover de wijsheid en de grootheid van God met de vier vragen in vers 4 van de tekst.

*"Wie is naar de hemel geklommen en weer afgedaald?
Wie heeft de wind met zijn handen gevangen?
Wie heeft het water in zijn mantel gebonden?
Wie heeft de grenzen van de aarde bepaald?"*

We noemen dat wel retorische vragen. Er wordt geen echt antwoord op verwacht.

Hooguit het antwoord: 'Niemand. Geen mens'.

Geen mens is naar de hemel geklommen en weer afgedaald. Niemand kan dat.

Geen mens heeft de wind met zijn handen gevangen. Niemand kan dat.

Geen mens heeft het water in zijn mantel gebonden en vastgehouden. Niemand kan dat.

Geen mens heeft de grenzen van de aarde bepaald. Niemand kan dat.

Een beetje uitdagend en ondeugend voegt Agur er aan toe:

*"Noem mij zijn naam, en de naam van zijn zoon,
als je die kent."*

Noem mij zo'n mens eens, die zo grote macht heeft, dat hij alles in zijn handen heeft en alles kan doorgronden en beheersen! En vertel eens wat meer van hem: 'Wie is zijn zoon? Hoe zijn zijn familieverbanden? Zeg het maar.'
"Dat kun je niet," houdt Agur ons voor.

Er zit bij Agur wel een ander antwoord op de achtergrond. Namelijk dat God de Heilige het wel kan en doet. Naar de hemel klimmen en eruit neerdalen, de wind in zijn handen vangen, het water opbergen in zijn mantel, de grenzen van de aarde bepalen.

Op die manier richt Agur de aandacht van zijn leerlingen en lezers op God, de Heilige.

Soortgelijke vragen als die van Agur vinden we ook in Job en in het tweede gedeelte van Jesaja. In Jesaja 40 zijn ze gericht aan het volk van God dat vermoeid en depressief in Babel zit.

*"Wie heeft de wateren met holle hand omvat,
de hemel gemeten met een ellenmaat?
Wie heeft het stof van de aarde met een maatlepel afgemeten?
Wie heeft de bergen gewogen op een weegschaal,
de heuvels met balans en gewichten?"*

*Wie heeft de geest van de HEER gemeten?
Heeft iemand hem ooit raad gegeven?"*

*Wie raadpleegt hij, wie biedt hem inzicht?
Wie leidt hem op de paden van het recht?
Wie leidt hem naar de wijsheid?
Wie toont hem de weg van het inzicht?" (Jes. 4:12-14)*

En even verder:

*"Met wie wil je mij vergelijken, zegt de Heilige,
aan wie ben ik gelijk te stellen?" (Jes. 40:25)*

De HEER bedoelt: 'Ik ben met geen mens te vergelijken.' Moet je dus ook niet doen. Daar word je alleen maar depri van en onrustig en vermoeid.
"Ik ben zo moe, mijn God, zo moe, ik kan niet meer."

4. Woord

Blijft Agur daarmee zitten? En laat hij ons met het mes in de buik zitten? Nee! Hij richt onze aandacht op de Heilige en ook, in vers 5 en 6, op het woord van de Heilige.

De domste wijze en het woord van de Heilige. Dat is immers het thema van de preek.

*"Elk woord van God is getoetst,
hij is een schild voor wie bij hem hun toevlucht zoeken." (vs. 5)*

Mensenwoorden zijn klein en onzuiver, met hoeveel poeha we onze oordelen ook omgeven. En al denken wij de wijsheid in pacht te hebben. We maken ons snel aan grootspraak schuldig.

David zegt in Psalm 12 van zulke mensen:

*"HEER, snijd hun valse tongen af,
snoer de monden vol grootspraak
die zeggen: 'Met onze tong zijn we sterk,
onze mond helpt ons, wie kan ons aan?'
Zwakken en armen zuchten onder het geweld." (Ps. 12:4-6)*

Daartegenover benadrukt ook David de zuiverheid en de betrouwbaarheid van het woord van God.

*"De woorden van de HEER zijn zuiver
als zilver, gesmolten in de smeltkuil,
gelouterd tot zevenmaal toe." (Ps. 12:7)*

Elk woord van God is getoetst, driedubbel gecheckt, zeggen wij. Je kunt er van op aan. Gods woord is bewezen betrouwbaar te zijn. Het komt uit. Want God de HEER doet wat Hij zegt.

En dus is er bij God en in zijn woord bescherming voor wie daar hun toevlucht zoeken. Met al je onzekerheid en vermoedigheid kun je daar terecht. Je bent er veilig. Je kunt je er gerust aan vastklampen.

Dat betekent niet, dat je dan alles begrijpt wat God doet en hoe zijn beleid is. Een hele hoop vragen blijven onbeantwoord. Waarom, o God.....?

Maar je hebt Gods woord en zijn beloften. En je gelooft stellig dat Hij zijn beloften nakomt en vervuld. Is het niet vandaag, dan wel in de toekomst.

Dan moet je wel het woord van God het woord van God laten en er geen eigen menselijke bedenksels en interpretaties aan toevoegen. Want zomaar sta je dan aan de schandpaal als leugenaar, zegt Agur. Je staat voor paal als onbetrouwbaar. De mensen hebben niets aan je gewauwel. Ze worden er maar onrustig en moe van.

*"Voeg niets aan zijn woorden toe,
anders straft hij je en blijkt je een leugenaar." (vs. 6)*

Dat is echt dom, dom, dom. Peteroliedom.

Nee, Agurs bescheidenheid en godsvertrouwen zijn beter en wijzer. Houd je maar vast aan het betrouwbare woord van God. Leef dus in alle bescheidenheid! Aanvaard deze les van wijsheid!

De domste wijze heeft ons dus echt wel iets te zeggen.

Amen.